

J. Sz.

"Źródła do sporu o przynależność diecezjalną powiatu lubelskiego w XV w.", opr. Zbigniew Starnawski, "Roczniki Teologiczno-Kanoniczne", 1965,11, z. 4

Rocznik Lubelski 8, 279-280

1965

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jerzy Kowalczyk

**Dwudziestoletni dorobek w badaniach nad sztuką województwa lubelskiego
1944—1964**

„Biuletyn Historii Sztuki”. T. 27, 1965, s. 105—134

Bibliografię z zakresu historii sztuki, odnoszącą się do zabytków z terenu województwa lubelskiego i notującą osiągnięcia z ostatniego, powojennego dwudziestolecia, poprzedza charakterystyka podejmowanych badań. Obok naukowego środowiska warszawskiego, problematyką tą interesowały się rzecz jasna środowiska skupiające się wokół uczelni lubelskich i placówek muzealnych. Autor zwraca baczniejszą uwagę na osiągnięcia w zakresie poszczególnych dyscyplin historii sztuki (np. urbanistyka, architektura, przemysł artystyczny), dając tym samym syntetyczny obraz stanu badań. Pozwoliło to na wydobycie pewnych braków w podejmowanej tematyce oraz na sformułowanie niektórych wniosków i postulatów, zarówno badawczych, jak i wydawniczych. Bibliografia, zaopatrzona w indeks nazwisk i miejscowości, obejmuje prace nie tylko opublikowane drukiem, ale również znajdujące się w maszynopisach i czekające na swą kolejkę w wydawnictwach, a nawet i te, które zawsze pozostaną w archiwach uniwersyteckich czy muzealnych. Stąd autor zdecydował się podać informację o miejscu ich przechowywania. Bibliografia stanowi ważną pomoc dla interesujących się przeszłością Lubelszczyzny, ułatwiając nie tylko orientację w materiale publikowanym, ale przede wszystkim dotarcie do materiałów, które nie zawsze są uwzględniane w bieżących pracach badawczych. Warto zwrócić uwagę, iż województwo lubelskie jest bodaj jedynym, które doczekało się tego rodzaju opracowania.

J. Sz.

Źródła do sporu o przynależność diecezjalną powiatu lubelskiego w XV wieku.

Oprac. Zbigniew Starnawski

„Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”. R. 11, 1964, z. 4, s. 159—183, tbl. 6

W latach 1424—1426 biskup chełmski Jan Biskupiec podjął zabiegi o odłączenie ziemi lubelskiej od diecezji krakowskiej i włączenie jej do diecezji chełmskiej, z równoczesnym przeniesieniem katedry biskupiej z Chełma do Lublina. Zmiany te miały na celu wzmocnienie ekonomiczne słabej diecezji chełmskiej, powstałej w drugiej połowie XV w., jak również może wzmocnienie stosunkowo niewielkiej liczby katolików przez wcielenie ludnej ziemi lubelskiej. Jednakże kontrakcja biskupa Zbigniewa Oleśnickiego, który potrafił pozyskać sobie poparcie sejmu obradującego w Sieradzu i protestującego przeciw poczynaniom Biskupca, w międzyczasie uzyskała poparcie króla Władysława Jagiełły i papieża

Marcina V. Zabiegi Oleśnickiego doprowadziły do powołania sądu komisarskiego w kurii papieskiej i anulowania wydanych już bull papieskich, przydzielających ziemię lubelską do diecezji chełmskiej. Wydawca publikuje źródła dotyczące owego sporu, przy czym ilość ich, znaną ze słabych kopii, wzbogaca o dokumenty z Archiwum Watykańskiego, prostując równocześnie omyłki dotychczasowych wydań. Zbiorek ten, ważny dla poznania nie tylko niewielkiego epizodu w dziejach Lubelszczyzny, ale i dla lepszego poznania stosunków panujących w tym rejonie kraju, wydawca uzupełnił wyciągami z dzieł dawnych pisarzy (Długosz, Kallimach, Kromer, Brożek), omawiających ten problem.

J. Sz.

Stanisław Litak

Formowanie sieci parafialnej w Łukowskim do końca XV wieku.

Studium geograficzno-historyczne

„Roczniki Humanistyczne”. T. 12, 1964, z. 2, s. 5—136

Autor podejmuje skomplikowane zagadnienie tworzenia się sieci parafialnej w historycznej Ziemi Łukowskiej, dysponując dobrą podstawą źródłową. Tak pojęte badania mają znaczenie nie tylko dla historii organizacji kościelnej, ale także dla wielu problemów społecznych i ustrojowych. Szczególnie interesuje autora geneza organizacji parafialnej i ważny problem dysmembracji starych okręgów parafialnych. Tutaj nawiązuje do analizy sytuacji osadniczej i stosunków własnościowych. Dzięki temu jasno może zarysować udział sił społecznych wpływających na kształtowanie się sieci parafialnej, zjawisko ważne ze względu na gęsto zasiedlającą ten rejon kraju drobną szlachtę, wywodzącą się z włodyków. Bogactwo materiału źródłowego pozwoliło w pełni ukazać mechanizm tworzenia się uposażenia beneficjalnego, będącego motorem funkcji parafii. Osiągnięte przez autora wyniki mają znaczenie ogólniejsze, niż poznanie przeszłości Ziemi Łukowskiej, gdyż pozwalają wnioskować o analogicznych procesach na terenach, gdzie materiał źródłowy albo uboższy, albo w ogóle nie istniejący, utrudnia uchwycenie tych zjawisk.

R. F.

Janina Morgensztern

O działalności gospodarczej Żydów w Zamościu w XVI i XVII w.

„Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego”. 1965, nr 53, s. 3—32 i nr 56, s. 3—28

Do Zamościa Żydzi zaczęli przybywać już od momentu nadania mu praw miejskich, głównie z Konstantynopola, Wenecji i Amsterdamu. Osiadali tutaj i organizowali swe życie gospodarcze, społeczne i religijne w oparciu o przywileje z r. 1588 i 1623. Brak studiów szczegółowych nad grupami narodowościowymi wśród mieszkańców Zamościa nie pozwala na przeprowadzenie studiów porównawczych i na ocenę roli Żydów w dziejach tego miasta. Stąd też autorka, świadoma tych braków, podejmuje jedynie analizę działalności gospodarczej Żydów, przy czym ze względu na podziały, istniejące wewnątrz tej grupy, koncentruje się na dwóch zagadnieniach, a mianowicie na działalności w zakresie rzemiosła i wytwórczości oraz w zakresie handlu. Bogaty obraz, żywej i niezmiernie